

Datum: 2024-09-11

Ärendenummer: SLK-2024-00560

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: s.sof@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2024/00953

Göteborgs Stads yttrande över betänkandet En mer effektiv tillsyn över socialtjänsten (SOU 2024:25)

Övergripande bedömning

Göteborgs Stad delar utredningens bedömningar förutom vad avser förslaget om att särskild avgift ska vara kvar i sin nuvarande utformning. Övriga förslag bidrar till att öka den enskildes rättssäkerhet vid insatser inom socialtjänstens verksamheter genom att tillsynen blir mer effektiv. Om det blir lättare för IVO att neka tillstånd eller att återkalla tillstånd för oseriösa företag kan myndigheten även bidra till en sund konkurrens och till det brottsförebyggande arbetet. För att underlätta implementeringen av förslagen bör resurser och stöd ges till berörda parter. Göteborgs Stad lämnar ett antal synpunkter vilka bör omhändertas i det fortsatta arbetet med förslagen.

Särskild avgift vid ej verkställda beslut

Frågan om särskild avgift har behandlats både i betänkandet Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag och i nu aktuellt betänkandet.

Utredningen Framtidens socialtjänst har föreslagit att bestämmelserna om särskilda avgifter ska upphävas. Utredningen konstaterade att syftet med sanktionsåtgärderna i socialtjänstlagen är att bidra till att minska väntetiderna och på så sätt stärka rättssäkerheten för enskilda som beviljats insatser. Trots detta har väntetiderna inte gått ned sedan tiden för införandet av sanktionsavgifterna. Utredningen föreslog därför att det ska införas ett utökat ansvar för att kommunen ska planera sina insatser för enskilda. Göteborgs Stad yttrar sig över förslagen i betänkandet 2021-01-27 § 83 och tillstyrkte då utredningens förslag.

Nu aktuell utredning intar en annan ståndpunkt och framhåller att om kommunens åtagande är för tungt eller omöjligt så är det inte ett problem som bör lösas genom att ta bort ett verktyg för IVO. Att kommunerna har svårt att fullt ut påverka sina resurser, sin personaltillgång och samhällsutvecklingen är inte skäl för att avskaffa reglerna om särskild avgift. Utredningen framhåller att om den särskilda avgiften avskaffas är föreläggande det enda tillgängliga verktyget när en kommun inte verkställer ett beslut. Ett föreläggande har enligt utredningen inte samma kännbara verkan för kommunen som särskild avgift och det kan också ta längre tid att utkräva ansvar och för brukare att få sin insats. Därmed blir rättssäkerheten för enskilda sämre.

Göteborgs Stad vidhåller den bedömning staden gjort i samband med yttrandet över betänkandet Hållbar socialtjänst - En ny socialtjänstlag om att bestämmelserna om särskild avgift bör upphävas. IVO har tidigare gjort bedömningen att särskild avgift har

haft en begränsad effekt eftersom den inte har kunnat motverka de bakomliggande faktorer som styr kommunernas möjligheter att verkställa beslut inom skäligen tid. Göteborgs Stad menar att väntetiderna främst är ett planerings- och resursproblem och att särskild avgift inte ger tillräckligt stor effekt och därför framstår som omotiverad. Att behålla en lagstiftning som efter en längre tid konstaterats inte nå sitt syfte, samtidigt som den bidrar till administration för IVO, kommunerna och domstolarna ter sig obefogat eftersom förfarandet visat sig vara ett ineffektivt sätt att komma till rätta med ej verkställda beslut. Förslaget om en utökad planeringsskyldighet kan på ett bättre sätt än reglerna om särskild avgift, bidra till att komma till rätta med problemen med ej verkställda beslut. Risken att bli föremål för föreläggande måste antas kunna ha motsvarande påverkan som den särskilda avgiften. Ett beslut om särskild avgift tvingar inte fram verkställighet av ett särskilt beslut, till skillnad från ett beslut om föreläggande. Om det verktyg IVO hade att tillgå vid allvarliga dröjsmål var föreläggande borde detta därför, ur den enskildes perspektiv, inte anses ge sämre rättssäkerhet.

Göteborgs Stad motsätter sig att beloppen höjs och menar att redan nuvarande belopp är en ekonomisk belastning för kommunerna. Det finns inget belägg för att dröjsmål med att verkställa beslut uppstår av kostnadsbesparingskäl och det kan därför inte anses vara rimligt att ytterligare höja beloppen.

Kommunernas rapportering av ej verkställda beslut

I utredningen föreslås att den särskilda avgiften inte ska förändras utan kvarstå med rapportering var tredje månad. Göteborgs Stad anser i likhet med flera av remissinstanserna att rapporteringens intervall bör förändras från var tredje månad till var sjätte månad. En sådan förändring minskar den administrativa bördan, möjliggör en effektivare användning av resurser, samtidigt som nödvändig tillsyn och granskning av kommunerna bibehålls.

Sanktionsavgift vid underlåtelse att inhämta registerutdrag samt vid brott mot villkor som föreskrivs i verksamhetens tillstånd

Göteborgs Stad ställer sig positiv till förslagen om sanktionsavgift. Vad gäller förslaget om sanktionsavgift för privata utförare som bryter mot villkor i tillstånd beträffande målgrupp vill Göteborgs Stad dock framhålla att nuvarande tillstånd i många fall lämnar ett stort utrymme för tolkning och att tillstånden ser olika ut, utifrån när i tid ett tillstånd utfärdats. För att kunna genomföra utredningens förslag behövs en likriktning av nuvarande tillstånd, samtidigt som det finns en risk med allt för strikta villkor i tillstånd. Platsbristen på SiS och initiala oklarheter kring den enskildes behov kan också innebära att förvaltningarna, för att lösa akuta situationer, tvingas placera personer i boenden vars tillstånd inte till fullo stämmer överens med utförarens tillstånd. Vid en strikt tolkning skulle det kunna innebära att utföraren bryter mot villkor i tillstånd i fråga om målgrupper samtidigt som alternativ för placering saknas. Utifrån vad som framförts ovan måste eventuella möjligheter till sanktionsavgift utifrån att utföraren brutit emot tillstånd i fråga om målgrupp vara tydligt utformade.

Utökad anmälningsskyldighet vid väsentliga förändringar i anmälningspliktig verksamhet

Göteborgs Stad ställer sig positiv till att kommunen får samma skyldigheter att anmäla in förändringar i egen anmälningspliktig verksamhet till omsorgsregistret som privata utförare. Det är dock önskvärt att kommunerna ges vägledning vad gäller den nya anmälningsskyldigheten. Lagstiftaren behöver beakta den administrativa bördan den nya skyldigheten innebär så att bara situationer som är motiverade utifrån syftet ska anmälas. IVO:s e-tjänst behöver också ses över så att de ändringar som ska anmälas kan lämnas snabbt och relativt enkelt.

Kommunerna ska vara skyldiga att anmäla till IVO om det finns anledning att anta att en enskild bedriver yrkesmässig verksamhet enligt socialtjänstlagen eller LSS utan tillstånd, om en tillståndshavares lämplighet för att bedriva sådan verksamhet kan ifrågasättas, eller om allvarliga brister uppmärksammas i utförandet av verksamheten. Göteborgs Stad ställer sig positiv till förslaget då detta kan antas bidra till att minska antalet oseriösa aktörer. Det är viktigt att uppgiftsskyldigheten är tydligt formulerad och tillräckligt vid för att relevanta uppgifter ska kunna lämnas till tillsynsmyndigheten. Vägledning kring vilka brister som kan anses var allvarliga och vilka faktorer som kan påverka en tillståndshavares lämplighet kan komma att behövas för att uppgiftslämnandet ska få önskvärd effekt och inte leda till onödig byråkrati och administrativa kostnader.

Lämplighetsprövning ska uttryckligen gälla även den juridiska personen

Göteborgs Stad är positiv till förslaget om att lämplighetsprövning ska gälla även den juridiska personen. Bolagets ägare och företrädare kan enkelt bytas ut när misskötsamhet upptäcks och då anses bristerna läkta. På så vis kan oseriösa verksamheter fortsätta vara verksamma genom att förvilla och dölja vem som faktiskt företräder bolaget. Om bristerna vid lämplighetsbedömningen i stället knyts till bolaget, dvs. den juridiska personen, kan bristerna inte avhjälpas enbart genom att byta ut de fysiska personerna. Det blir lättare för IVO att återkalla tillstånd och göra sig av med oseriösa verksamheter.

Göteborgs Stad anser vidare att IVO löpande bör kontrollera juridisk person, verklig huvudman och styrelse och inte bara vid lämplighetsprövning i samband med tillståndsgivning och tillsyn.

Tillstånd ska kunna återkallas för verksamheter som är vilande

Göteborgs Stad ser ingen anledning till att vilande verksamheter ska behålla tillstånd under längre tid och är positiva till förslaget. Staden har i sin leverantörsuppföljning erfarenheter av misstänkt handel med vilande tillstånd via företagsförvärv. Även att vilande tillstånd återaktiveras på tveksamma sätt, exempelvis att en utförare får sitt tillstånd för HVB barn och unga indraget men strax därefter startar upp en ny verksamhet, i samma lokaler, med ett sedan flera år tillbaka vilande tillstånd för boende för barn och unga LSS.

Granska kommuners avtalsuppföljning genom tillsyn och ge vägledning om avtalens innehåll

Göteborgs Stad delar utredningens bedömning att IVO inte bör ha i uppgift att granska hur kommuner följer upp avtal som de har ingått med privata utförare om att utföra verksamhet inom socialtjänsten och verksamhet enligt LSS. Förslaget att staten bör bidra med stöd till kommunerna för alla delar i upphandlingsprocessen genom att Upphandlingsmyndigheten utvecklar sitt stöd för vård och omsorg är enligt Göteborgs Stad mer ändamålsenligt.

Ansvaret för att motverka välfärdsbrottlighet är fördelat på flera aktörer. Viktiga delar för kommunerna är bland annat väl genomförda upphandlingar och effektiv avtalsuppföljning för att förhindra att oseriösa utförare ges möjlighet att bedriva verksamhet. Göteborgs Stad välkomna utredningens förslag om sektorsanpassat stöd för upphandlingsprocessen.

Kommunikation av rättsliga bedömningar

Det är positivt att IVO har en inriktning mot att bli en tydligare tillsynsmyndighet och Göteborgs Stad delar utredningens inställning att det är viktigt att IVO och Socialstyrelsen samverkar i sin kommunikation. Även om det inte ingår i IVO:s roll att allmänt stödja verksamheter eller ge konsultativa råd i enskilda fall menar Göteborgs Stad att det skulle vara till gagn för offentliga och privata aktörer, och därmed även brukarna, om IVO tydligare kommunicerar rättsliga bedömningar som myndigheten gör så att myndighetens ställningstaganden är kända och berörda aktörer kan dra lärdom av dessa.

Vid behandling av ärendet i kommunstyrelsen förekom skiljaktiga meningar:

Jenny Broman (V) yrkade att kommunstyrelsens yttrande skulle ha den lydelse som anges ovan, samt avslag på yrkande från M, D, L och KD den 5 september 2024 (bilaga A).

Axel Josefson (M) och Jörgen Fogelklou (SD) yrkade bifall till yrkande från M, D, L och KD den 5 september 2024 (bilaga A).

Vid omröstning röstade Daniel Bernmar (V), Viktoria Tryggvadottir Rolka (S), Blerta Hoti (S), Jenny Broman (V), Marina Johansson (S), Karin Pleijel (MP) och ordföranden Jonas Attenius (S) för bifall till Jenny Bromans yrkande.

Axel Josefson (M), Hampus Magnusson (M), Martin Wannholt (D), Jörgen Fogelklou (SD), Axel Darvik (L) och tjänstgörande ersättaren Nina Miskovsky (M) röstade för bifall till Axel Josefsons och Jörgen Fogelklous yrkande.

Kommunstyrelsen beslutade med sju röster mot sex att bifalla Jenny Bromans yrkande.

Jörgen Fogelklou (SD) antecknade som yttrande en skrivelse från den 6 september 2024 (bilaga B).

Göteborg den 11 september 2024

Göteborgs kommunstyrelse

Jonas Attenius

Mathias Sköld

Bilaga A

Yrkande (M), (D), (L) och (KD)

Kommunstyrelsen 2024-09-11

Ärende 16

Yrkande angående - Remiss från Socialdepartementet - En mer effektiv tillsyn över socialtjänsten

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen

1. Följande lydelse i det föreslagna yttrandet från Göteborgs stad ändras:

Från:

”Göteborgs Stad delar utredningens bedömningar förutom vad avser förslaget om att särskild avgift ska vara kvar i sin nuvarande utformning. Övriga förslag bidrar till att öka den enskildes rättssäkerhet vid insatser inom socialtjänstens verksamheter genom att tillsynen blir mer effektiv.”

Till:

”Göteborgs stad delar utredningens bedömningar. Förslagen anses bidra till att öka den enskildes rättssäkerhet vid insatser inom socialtjänstens verksamheter genom att tillsynen blir mer effektiv.”

2. Texten från rubriken “Särskild avgift vid ej verkställda beslut” fram till rubriken “Kommunernas rapportering av ej verkställda beslut” stryks.

Yrkande

Vi står bakom förslaget om att särskild avgift ska vara kvar i sin nuvarande utformning.

Bilaga B

Yttrande (SD)

Kommunstyrelsen 2024-09-11

Ärende 16

Yttrande angående – Remiss från Socialdepartementet - En mer effektiv tillsyn över socialtjänsten (SOU 2024:25)

Sverigedemokraterna ser positivt på förslaget om att utöka kommunens anmälningsskyldighet, vilket vi anser kan bidra till ökad rättssäkerhet och kvalitet inom socialtjänsten. Det blir viktigt att säkerställa hur denna skyldighet konkret kommer att efterlevas i praktiken. Vi efterlyser tydlighet kring vilka personer inom kommunen som kommer att inneha de befattningar som medför ett ansvar att anmäla. Det är viktigt att de som får detta ansvar har både den utbildning och de verktyg som krävs för att fullgöra sina uppgifter på ett effektivt och rättssäkert sätt.

När det gäller visselblåsarsystemet anser vi att det finns brister i hur detta system hanteras inom kommunen. Många medarbetare har inte tillräcklig kännedom om systemet, vilket riskerar att minska dess avsedda effekt. Det är av stor vikt att kommunen prioriterar utbildning och informationsspridning kring visselblåsarsystemet, på samma sätt som man har engagerat sig i att informera om anmälningar av kränkningar och särbehandling. Medarbetarna måste förstå hur systemet fungerar och vilka skydd det erbjuder, så att de vågar rapportera missförhållanden utan rädsla för repressalier.

Vi ställer oss positiva till förslaget om höjda straffavgifter, då detta kan fungera avskräckande och på så vis stärka efterlevnaden av regelverket. Att nämna ordet "vite" kan bidra till att öka engagemanget hos de ansvariga, vilket vi ser som en fördel.

Sammanfattningsvis stödjer vi de föreslagna åtgärderna, men vill understryka vikten av tydlighet och utbildning för att säkerställa att de avsedda effekterna uppnås.